

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

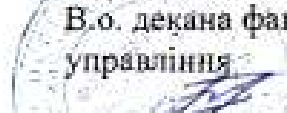
Завідувач кафедри, доцент

 Оксана ЧЕБАН

«26» серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

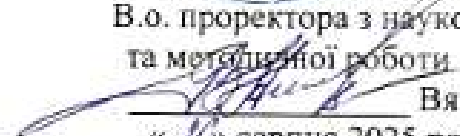
В.о. декана факультету економіки та управління

 Аркадій ТОПОВ

«26» серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. проректора з науково-педагогічної та методичної роботи

 Вячеслав СЕДОВ

«26» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОЗ 01 ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань

D «Бізнес, адміністрування та право»

Спеціальність

D3 «Менеджмент»

Освітня програма

Менеджмент

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ

Факультет економіки та управління

Робота програми з освітнього компонента «Філософія» для студентів та освітньої програмою «Менеджмент» спеціальності 103 «Менеджмент» за першого (бакалаврського) рівнем вищої освіти.

Розробник: програми Чубий О.М. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук.

Робота програми розглянута і схвалена на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук.

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук, к. ф. н., доцент

Оксана ЧЕБАН

Гарант освітньої програми

Галина ЖУК

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь здобувача вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право» Спеціальність D3 «Менеджмент»	Обов'язкова	
Модулів – 1	Освітня програма «Менеджмент»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2й	1й, 2 й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		іспит	іспит

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить, %:

для денної форми навчання - 30/60;

для заочної форми навчання - 10/80

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Освітній компонент «Філософія» відноситься до складу обов'язкових освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Менеджмент» підготовки здобувачів першого рівня освіти ступеня «Бакалавр».

Метою вивчення освітнього компонента «Філософія» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про специфіку філософського знання, розуміння багатоваріантності шляхів культурного і цивілізаційного поступу людства та власне ставлення до них, особливості вирішення світоглядних запитів ХХІ століття, розкриття творчої ролі філософії в сучасній культурі, формування якостей патріота України та сучасного фахівця аграрного виробництва.

Завданням викладання освітнього компонента є:

1. Сприяти формуванню системного уявлення про філософію як форму суспільної свідомості, її основні поняття, категорії, закони та методи пізнання світу.

2. Забезпечити засвоєння знань про основні етапи розвитку філософської думки, провідні напрями й течії світової та української філософії, а також сучасні проблеми філософського осмислення реальності.

3. Розвивати здатність до критичного й творчого мислення, формувати філософсько-світоглядну культуру, уміння застосовувати філософську методологію для аналізу соціокультурних процесів і професійної діяльності.

Результатом вивчення освітнього компонента є оволодіння професійно-функціональними знаннями та вміннями:

здобувач повинен знати: історичні етапи розвитку світової філософії та філософії в Україні; філософське вчення про буття та його форми; діалектику як філософське вчення про розвиток світу; гносеологічні та методологічні основи розвитку філософської науки; основні положення теорії соціальної філософії.

здобувач повинен вміти: здійснювати філософський аналіз актуальних проблем розвитку особистості, суспільства та ринкових аграрних відносин; використовувати отримані знання з філософії при вирішенні професійних завдань; обґрунтовано висловлювати свою власну позицію до сучасної суспільно-політичної ситуації, соціальних процесів у державі.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення освітнього компонента «Філософія» у здобувача формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу

ЗК 9. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні

ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 13. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Програмними результатами вивчення освітнього компонента «Філософія» є:

ПРН 1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРН 15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

ПРН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	усь ого	у тому числі				усього	у тому числі		
		лек	сем	мкр	с.р		лек	сем	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1. Філософія, її історія та онтологія.									
Тема 1. Філософія, її предмет та функції в суспільстві	8	2	2		4	12	1	1	10
Тема 2. Історичні етапи становлення й розвитку світової філософії	14	2	2		10	12	1	1	10
Тема 3. Розвиток філософії в Україні	8	2	2		4	11	1	-	10
Тема 4. Проблеми буття, матерії та свідомості у філософії	16	2	2		12	11	1	-	10
Разом за змістовим модулем 1	46	8	8		30	46	4	2	40
Змістовий модуль № 2. Філософський аналіз розвитку мислення, природи та суспільства.									
Тема 5. Філософія пізнання	10	2	2	-	6	11	-	1	10
Тема 6. Логіка і методологія наукового пізнання	12	2	2	-	8	11	1	-	10
Тема 7. Суспільство як система	11	2	1	-	8	12	1	1	10
Тема 8. Глобальні проблеми сучасності та філософія освіти.	11	2	1	-	8	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	44	8	6		30	44	2	2	40
Усього годин	90	16	14		60	90	6	4	80

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1. ФІЛОСОФІЯ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ТИП ЗНАННЯ

Тема 1. Філософія, її предмет та функції в суспільстві.

Походження слова «філософія». Соціальні умови формування філософії. Духовні джерела філософії. Співвідношення «людина-світ» як визначальний предмет філософського осмислення.

Світогляд як духовно-практичний феномен. Світогляд і філософія як форми самовизначення людини у світі. Основні світоглядні проблеми. Структура світогляду (світовідчуття, світосприймання, світорозуміння, світоусвідомлення). Буденний і теоретичний світогляди та їх характерні особливості. Типи світогляду залежно від носіїв, ставлення до історичного прогресу, ознак світовідчуття. Історичність світогляду (міфологія, релігія, філософія).

Специфічні особливості філософських знань: загальність (універсальність), сутність, світоглядність, універсальна теоретична рефлексія. Фундаментальні методи філософії. Філософія і наука: схожість і відмінність.

Основні функції філософії: світоглядна, загальнометодологічна, прогностична (евристична), критична, аксіологічна, гуманістична. Гуманістичний зміст філософії і її соціокультурне призначення в духовній культурі сучасного суспільства.

Тема 2. Історичні етапи становлення й розвитку світової філософії.

Філософія стародавнього світу.

Особливості східної парадигми філософствування: тісний зв'язок філософії з міфологією та релігією, морально-практична спрямованість, орієнтація на самопізнання, споглядальне ставлення до світу.

Передумови виникнення та особливості античної філософії. Основні етапи розвитку античної філософії. Досократичний період (Мілетська школа, Геракліт, Піфагорійський союз, елейці).

Класична доба. Атомізм Левкіппа і Демокрита. Ідея множинності буття. Формування ідеї детермінізму.

Антропологічний поворот: софісти, Сократ. Гносеологічний та етичний релятивізм софістів. Етичний раціоналізм Сократа. Знання як благо. Сократичний метод (іронія, маевтика, діалектика).

Філософія Платона. Вчення про буття (ідеї), співвідношення світу ідей та світу речей.

Аристотель як систематизатор античної філософії.

Філософія Середніх віків та доби Відродження.

Середньовічна філософія, джерела та основні риси її парадигми: теоцентризм, креаціонізм та одкровення. Основні проблеми середньовічної філософії: проблема універсалій, проблема співвідношення знання і віри, співвідношення сутності та існування, сущого і належного, проблема свободи волі.

Патристика: філософське формулювання і тлумачення догматів християнства, вирішення проблеми співвідношення віри і розуму.

Схоластика: побудова християнської доктрини на раціональних засадах, томістська ідея гармонії віри і розуму. Звернення до аристотелівської філософії. Концепція двоїстої істини. Докази буття Бога. Держава як природна необхідність людини. Природне право і божественний закон. У. Оккам. Критика платонізму та аристотелізму. «Бритва Оккама». Номіналізм. Проблема природи універсалій: реалізм, номіналізм, концептуалізм (Еріугена, Ансельм Кентерберійський, Росцелін, П. Абеляр, У. Оккам).

Особливості філософії епохи Відродження: антропоцентризм і гуманізм, розуміння людини як суб'єкта творчої діяльності; орієнтація на досягнення природознавства, переважно пантеїстична картина світу.

Філософія Нового часу та Просвітництва.

Наукова революція XVII ст. та її осмислення в філософії Нового часу: протистояння емпірико-індуктивної (Ф. Бекон) та раціонально-дедуктивної методології (Р. Декарт, Г. Лейбніц). Проблема джерела знань: раціоналізм (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц) та емпіризм, сенсуалізм (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Д. Юм).

Філософія Просвітництва. Проблема людини у філософії Просвітництва (Шарль Луї де Монтеск'є, Франсуа Вольтер. Жан Жак Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (ЖюльєнОнфре де Ламетрі, Клод Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро).

Німецька класична філософія.

Іммануїл Кант – засновник німецької класичної філософії. Система суб'єктивного ідеалізму Й. Фіхте та об'єктивного ідеалізму Ф. Шеллінга. Діалектичний метод і філософська система Г. Гегеля. Антропологічна філософія Л. Фойєрбаха.

Філософія марксизму.

Некласична філософія ХІХ століття.

Передумови виникнення некласичної традиції в західноєвропейській філософії другої половини ХІХ століття. Ірраціоналізм та волюнтаризм А. Шопенгауера. Ідея «Надлюдини» в філософії Ніцше. Філософія життя А. Бергсон. Г. Зіммель, В. Дільтей. Філософські погляди С. К'єркегора: між сутністю та існуванням.

Сучасна світова філософська думка.

Основні риси філософії ХХ ст. Напрямки сучасної філософії

Головні тенденції розвитку сучасної європейської філософії. Неопозитивізм (М. Шлік, Р. Карнап, О. Нейрат, Х. Рейхенбах, А. Айєр та ін.). Віденський гурток. Розуміння філософії як методології науки. Емпіризм як методологічна позиція неопозитивізму.

Екзистенціалізм (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю, Г. Марсель. Існування людини — предмет і головна тема екзистенціалізму.

Філософія психоаналізу (З. Фрейд, К.-Г. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм). Біологізація сутності людини Фрейдом. Природа людської психіки як предмет філософсько-психологічного аналізу, її структура: «Воно» (Id) — «Я» (Ego) — «Над-Я» (Super-Ego). «Колективне несвідоме» та архетипи в концепції К. Юнга. Неофрейдизм. Вчення про «життєвий світ» і кризу європейського суспільства.

Герменевтика (Ф. Шлейєрмахер, В. Дільтей, М. Гайдеггер, Г. Гадамер, П. Рікьор, К.О. Апел). Історичні корені герменевтики як мистецтва тлумачення текстів і метода гуманітарних наук. Розуміння герменевтики як загальної теорії інтерпретації (німецький романтизм). Г. Гадамер — фундатор герменевтики як філософії розуміння, онтологічного вчення про буття. Поняття «герменевтичного кола».

Тема 3. Розвиток філософії в Україні.

Джерела, процес становлення та основні етапи розвитку вітчизняної філософії. Особливості української філософської парадигми.

Філософська думка доби Київської Русі (митрополит Іларіон, К. Туровський, К. Смолятич, «Ізборник Святослава»).

Філософія доби бароко. Роль Києво-Могилянської Академії у розвитку української філософії (Ст. Яворський, Ф. Прокопович, Г. Кониський, І. Гізель, Й. Кононович-Горбацький, Г. Щербацький). Антропологічна та гуманістична філософія Г. Сковороди.

Київська релігійна філософія: П. Юркевич: філософія серця. Розробка філософії української національної ідеї діячами Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, Т. Шевченко, П. Куліш). Філософсько-соціологічні погляди громадівців.

Соціальна філософія М. Драгоманова. Філософія мови О. Потебні.

Розвиток суспільно-політичної і філософської думки в Україні другої половини ХІХ — початку ХХ ст. Історіософія М. Грушевського, філософія права Б. Кістяківського, вчення про ноосферу В. Вернадського, етика «конкордизму» В. Винниченка.

Філософія в радянській Україні (20-80-ті роки ХХ ст.). Філософська думка представників українського шістдесятництва. Українська філософія пострадянської доби.

Розробка філософських проблем представниками української діаспори.

Тема 4. Проблеми буття, матерії та свідомості

Онтологія як розділ філософії. Онтологія, метафізика, натурфілософія. Проблема визначення першопочатку в ранній грецькій філософії (Мілетська школа, Геракліт, Емпедокл, піфагорейці).

Постановка проблеми буття Парменідом. Характеристики чистого буття та апорії Зенона.

Метафізика — вчення про буття як таке. Буття і світ, актуальний світ (дійсність, реальність) та можливі світи за Лейбніцем. Метафізичні концепції чистого буття. Натурфілософські підходи до розуміння онтології. Космологічна та креаціоністська натурфілософії.

Концепції буття як субстанції. Проблема визначення субстанції, атрибути і модуси субстанції. Монізм, дуалізм, плюралізм.

Матерія як субстанція; розуміння матерії в філософії. Сутність філософського матеріалізму та основні різновиди матеріалістичних концепцій. Поняття категорії та проблема категоріального визначення буття.

Проблема свідомості в історії філософії та в сучасній науці. Наука та релігія про основні підґрунтя свідомості. Проблема "чистої свідомості" (Е. Гуссерль, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер). Генезис свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і праця. Структура свідомості. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Визначальні ознаки свідомості. Свідомість, практика, досвід. Свідомість і самосвідомість. Функції самосвідомості (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Суспільна свідомість та її форми, функції, взаємозв'язок.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2. ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ, ПРИРОДИ ТА СУСПІЛЬСТВА.

Тема 5. Філософія пізнання.

Теорія пізнання (гносеологія) як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. Проблема співвідношення об'єкта і суб'єкта пізнання (Декарт, Спіноза, Берклі). Сенсуалізм, раціоналізм.

Основні принципи сучасної наукової гносеології (об'єктивність, пізнаванність, активне творче відображення, єдність теорії і практики, історизм тощо).

Історична і соціокультурна детермінація пізнання. Чуттєвий рівень пізнання, його форми та особливості. Раціональний рівень пізнання та його форми. Єдність чуттєвого і раціонального рівнів пізнання.

Опосередковане (раціональне) та безпосереднє (ірраціональне) пізнання. Інтуїція.

Творча уява. Розуміння. Пояснення. Проблема істини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна). Істина - процес. Істина – хибність (помилковість). Істина і вірогідність, імовірність. Істина монологічна (наукова) і поліфонічна (філософська). Істина, оцінка, цінність. Критерії істини. Пізнання і практика. Поняття "практика". Форми і рівні практичної діяльності. Гуманістичний зміст практики та її функції.

Тема 6. Логіка та методологія наукового пізнання.

Характерні риси наукового пізнання. Поняття наукового методу. Природничо-наукова, гуманітарно-наукова методологія. Діалектика (антична, містико-екзистенційна, гегелівсько-марксистська). Основні принципи, закони та категорії діалектики. Діалектика і метафізика та їх інтерпретація розвитку. Нелінійне розуміння розвитку.

Синергетика як сучасний напрям в науковому пізнання: І. Пригожин, Г. Гакен.

Методологія пізнання як форма організації оптимально-ефективної діяльності людини. Методологія прийняття рішень.

Рівні наукового пізнання. Аналіз і синтез. Аналогія й абстрагування. Індукція і дедукція. Моделювання: сутність та класифікація. Аксиоматичний метод та вимоги до нього. Спостереження й експеримент, їх сутність та види. Особливості технічного експерименту.

Форми наукового пізнання. Комп'ютерне моделювання мислення.

Тема 7. Суспільство як система

Основні підходи до осмислення суспільства в історії філософії: античність, патристика, Новий час. Типологія суспільств: формаційний (марксизм) та культурно-цивілізаційний (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі) підхід. Індустріальні, постіндустріальні (інформаційні) типи суспільств.

Соціальна структура суспільства. Історичні типи спільнот. Співвідношення понять «етнос», «нація», «народність».

Суспільство і природа. Природа як об'єкт філософського аналізу. Географічне

середовище та його роль у житті суспільства. Екологічні проблеми, засоби їх розв'язання. Екологічний поворот у світогляді: від картезіанства до філософії втіленого розуму і мислення тварин. Обґрунтування інтегрального морально-екологічного імперативу як нової формули етичного ставлення до дійсності.

Народонаселення – передумова та суб'єкт історичного аналізу.

Тема 8. Глобальні проблеми сучасності та філософія освіти.

Глобалізація як тенденція сучасного світового розвитку.

Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності. Концепція суспільного прогресу та його критерії. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу.

Трансформація етичних норм в суспільстві та вплив на їх формування метасвіту. Спільна відповідальність за майбутнє людства з глобальної перспективи.

Особливості філософського осягнення освіти. Філософія як світоглядна стратегія освіти. Методологічні функції філософії освіти.

Освіта в Україні і світі: сучасні реалії. Еволюція ціннісної феноменології освіти.

5.2. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

(курс лекцій)

Денна форма навчання

№ з/п	Змістовий модуль, теми лекційних занять і орієнтовний перелік тем
Змістовий модуль 1. Філософія як специфічний тип знання – 8 год.	
1.1	Філософія, її предмет та функції в суспільстві (2 год.) 1. Філософія і світогляд. Історичні типи світогляду. 2. Об'єкт і предмет філософії. 3. Специфічні особливості філософських знань та її гуманістичний зміст. 4. Функції філософії.
1.2	Історичні етапи становлення й розвитку світової філософії (2 год.) 1. Філософські погляди античних філософів. Основні течії філософії Середньовіччя. 2. Філософські погляди Бекона і Декарта. Вирішення проблеми наукового методу 3. Німецька класична філософія, її місце і роль у становленні європейської філософської. 4. Некласична філософія XIX ст.
1.3	Філософська думка в Україні (2 год.) 1. Джерела української філософської культури. 2. Зародження професійної філософії в Україні: Острозька та Києво-Могилянська академія. 3. Філософія Г.С. Сковороди. 4. Академічна філософія в Україні XIX – XX століть. 5. Філософське відродження 60-х років XX століття.
1.4	Проблема буття і свідомості у філософії (2 год.) 1. Філософське осмислення проблеми буття. 2. Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. 3. Сучасна філософія і наука про сутність та становлення свідомості 4. Структура свідомості. Феномен свідомості.
Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку мислення, природи та суспільства – 8 год.	
2.1	Філософія пізнання (2 год.) 1. Проблема пізнання. Суб'єкт і об'єкт пізнання. 2. Чуттєвий рівень пізнання, його форми та особливості. 3. Раціональний рівень пізнання та його форми. 4. Проблема та критерії істини.
2.2	Логіка та методологія наукового пізнання (2 год.) 1. Поняття наукового методу. 2. Діалектичний шлях пізнання(принципи, закони та категорії діалектики). 3. Рівні наукового пізнання 4. Форми наукового пізнання та наукової діяльності.

2.3	Суспільство як система (2 год.) 1. Поняття суспільства та природи. Основні підходи до осмислення суспільства в історії філософії: античність, патристика, Новий час. 2. Типологія суспільств: формаційний (марксизм) та культурно-цивілізаційний (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі) підхід. 3. Соціальна структура суспільства. 4. Історичні типи спільнот. Співвідношення понять «етнос», «нація», «народність».
2.4	Глобальні проблеми сучасності та філософія освіти (2 год.) 1. Глобалізація як тенденція сучасного світового розвитку. 2. Трансформація етичних норм в суспільстві та їх залежність від метасвіту. 3. Філософія як світоглядна стратегія освіти. 4. Освіта в Україні і світі: сучасні реалії.

Заочна форма навчання

№ з/п	Змістовий модуль, теми лекційних занять і орієнтовний перелік тем
Змістовий модуль 1. Філософія як специфічний тип знання – 4 год.	
1.1	Філософія, її предмет та функції в суспільстві (1 год.) 1. Філософія і світогляд. Історичні типи світогляду. 2. Об'єкт і предмет філософії. 3. Специфічні особливості філософських знань та її гуманістичний зміст. 4. Функції філософії.
1.2	Історичні етапи становлення й розвитку світової філософії (1 год.) 1. Філософські погляди античних філософів. Основні течії філософії Середньовіччя. 2. Філософські погляди Бекона і Декарта. Вирішення проблеми наукового методу 3. Німецька класична філософія, її місце і роль у становленні європейської філософської. 4. Некласична філософія XIX ст.
1.3	Філософська думка в Україні (1 год.) 1. Джерела української філософської культури. 2. Зародження професійної філософії в Україні: Острозька та Києво-Могилянська академія. 3. Філософія Г.С. Сковороди. 4. Академічна філософія в Україні XIX – XX століть. 5. Філософське відродження 60-х років XX століття.
1.4	Проблема буття і свідомості у філософії (1 год.) 1. Філософське осмислення проблеми буття. 2. Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. 3. Сучасна філософія і наука про сутність та становлення свідомості 4. Структура свідомості. Феномен свідомості.
Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку мислення, природи та суспільства – 2 год.	
2.1	Логіка та методологія наукового пізнання (1 год.) 1. Поняття наукового методу. 2. Діалектичний шлях пізнання(принципи, закони та категорії діалектики). 3. Рівні наукового пізнання 4. Форми наукового пізнання та наукової діяльності.
2.2	Суспільство як система (1 год.) 1. Поняття суспільства та природи. Основні підходи до осмислення суспільства в історії філософії: античність, патристика, Новий час. 2. Типологія суспільств: формаційний (марксизм) та культурно-цивілізаційний (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі) підхід. 3. Соціальна структура суспільства.

	4. Історичні типи спільнот. Співвідношення понять «етнос», «нація», «народність».
--	---

5.3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Філософія, її предмет та функції в суспільстві.	2	1
2	Історичні етапи становлення й розвитку світової філософії.	2	1
3	Філософська думка в Україні	2	-
4	Проблема буття і свідомості у філософії.	2	-
5	Філософія пізнання	2	1
6	Логіка і методологія наукового пізнання	2	-
7	Суспільство як система	1	1
8	Філософська антропологія	1	-
	Разом	14	4

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Філософія, її предмет та функції в суспільстві.	4	10
2	Історичні етапи становлення й розвитку світової філософії.	10	10
3	Філософська думка в Україні	4	10
4	Проблема буття і свідомості у філософії.	12	10
5	Філософія пізнання	6	10
6	Логіка і методологія наукового пізнання	8	10
7	Суспільство як система	8	10
8	Філософська антропологія	8	10
	Разом	60	80

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У процесі засвоєння знань з освітнього компоненту «Філософія» здобувач повинен уміти готувати реферати і складати есе. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у здобувачів освіти первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферат – це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об’єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15-20 друкованих аркушів формату А4.

Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми.

З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково- методичних публікацій, в яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми.

До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література з філософії. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв’язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань для самостійної роботи студентів:

1. Визначити особливості історичного зародження філософії. Філософія і міф.
2. Охарактеризувати співвідношення: філософія, релігія та мистецтво як форми освоєння світу людиною.
3. Порівняти філософію і науку: схожість і відмінність.
4. Дати характеристику філософській та науковій картині світу у XX ст.
5. Охарактеризувати енциклопедичний характер філософських уявлень античних філософів.
6. Охарактеризувати феномен античної філософії в європейській історії.
7. Томізм як офіційне вчення Римо-католицької церкви.
8. У чому сутність релігійно-філософського вчення Томи Аквінського.
9. Проблема людини у філософії Відродження.
10. Оцініть значення філософії Ренесансу для розвитку світової культури і філософії.
11. У чому ідея “картезіанського сумніву” та раціоналістичного методу Декарта.
12. Розуміння Ф. Беконом науки та її методів.
13. Основні ідеї раціоналістичної метафізики Б. Спінози.
14. Монадологія Лейбніца та сутність його універсального методу.
15. Сутність полеміки Т. Гоббса з Р. Декартом.

16. Раціональний зміст діалектики Гегеля.
17. Проблема людської діяльності у філософії Л. Фейєрбаха.
18. Етичні та естетичні ідеї І. Канта.
19. Вчення Г. Гегеля про абсолютну ідею.
20. Європейська філософія ХІХ століття.
21. Особливості філософії ХХ століття.
22. Філософія ХХ століття як некласична філософія.
23. Зміна орієнтації філософствування у ХХ столітті.
24. Сцієнтизм у духовній культурі й у філософії.
25. Основні етапи еволюції позитивістської філософії.
26. Філософія прагматизму, її джерела та вплив на духовну культуру ХХ століття.
27. Ф. Ніцше та філософія життя.
28. Екзистенціалізм та його соціокультурне значення.
29. Екзистенціалізм і феноменологія: подібність і розходження.
30. Філософська герменевтика, її джерела та вплив на духовну культуру ХХ століття.
31. Основні релігійно-філософські концепції ХХ століття.
32. Філософський постмодернізм, його джерела та вплив на духовну культуру ХХ століття.
33. Неофрейдизм Е. Фромма. Екзистенціалізм К'єркегора.
34. Особливості філософствування в добу Київської Русі.
35. Ідеї Реформації та гуманізму в Україні у ХVІ-ХІІ ст.
36. Філософські ідеї в Києво-Могилянській академії.
37. Онтологічні погляди Г.С. Сковороди.
38. Філософія Г.С. Сковороди в контексті європейської філософії.
39. "Філософія серця" П.Д. Юркевича.
40. Українська національна ідея у творах М.П. Драгоманова.
41. Філософія української діаспори.
42. Еволюція філософських уявлень про субстанції світу.
43. Категорія буття: смисл та специфіка.
44. Еволюція філософських уявлень про свідомість, її походження та сутність.
45. Свідомість як необхідна умова відновлення культури.
46. Діалектика як теорія розвитку.
47. Софістика та еkleктика – альтернативи діалектики.
48. Пізнання як вид духовної діяльності і феномен культури.
49. Діалектика суб'єкта і об'єкта як проблема сучасної філософії.
50. Діалектика історичної необхідності і свободи особистості.
51. Соціальна відповідальність особистості.
52. Проблема смерті та безсмертя людини у філософському світогляді.
53. Цінності та їх роль у житті людини та суспільства.
54. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності.
55. Класифікація цінностей. Базові цінності людського життя. Цінності і сучасність.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання освітнього компонента здійснюється у формі читання лекцій, проведення семінарських занять. Передбачається участь здобувачів у теоретичних конференціях, виступах з доповідями. Важливим елементом навчання є самостійна робота та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам придбати теоретичні знання з проблем філософії науки, розуміння сутності основних категорій і понять; цілісний виклад основних проблем філософії науки на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення проблем сучасної науки. Водночас програмою передбачено ознайомити здобувачів із наявною різноманітністю сучасних наукових та філософських концепцій, щоб розкрити поліфонізм і плюралізм наукового та філософського мислення, надати можливість їх альтернативного сприйняття.

- участі в семінарських заняттях. Обговорення питань семінарського заняття формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає рішення задач, розгляд ситуацій з проблем формування раціональності знань та підходів їх розуміння з точки зору філософії науки.

Під час консультацій здобувачі отримують відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та пояснення певних теоретичних положень освітнього компонента; виконання самостійної роботи.

Під час проведення лекційних і семінарських занять з освітнього компонента «Філософія» застосовують словесні, інноваційні, наочні методи навчання. Найбільш поширеним на лекціях є використання пояснювально-інформативний методу з елементами проблемного підходу.

Лекційний курс ведеться з використання мультимедійної техніки, що дозволяє демонструвати основні таблиці, фотографії, схеми, що розкривають зміст конкретної теми.

Проведення семінарських занять передбачає використання всієї системи прийомів, які дозволяють розвивати творче мислення здобувачів, вміння аргументовано відстоювати свою позицію, формулювати чітку логіку мислення – це дискусії щодо запропонованих для обговорення питань, що виходять за межі лекційного матеріалу, надання пріоритету питанням, які відведені для самостійного вивчення.

При проведенні семінарських занять з освітнього компонента «Філософія» застосовують словесні (бесіда, пояснення, розповідь, дискусія), інноваційні (мозковий штурм, метод презентації), наочні (ілюстрація, демонстрація).

Відповідність програмних результатів та методів навчання зазначено у табл. 1.

Таблиця 1

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності	Лекції, семінарських заняття, самостійна робота, індивідуальні консультації (розповідь, бесіда,

громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	диспути з проблемних питань, демонстрація мультимедійних презентацій, casestudy - групове обговорення ситуації; artstudy - обговорення першоджерел)
ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	Лекції із поєднанням слайдових презентацій у програмі Microsoft Office PowerPoint, постановка проблемних запитань, застосування міні-дискусії. Casestudy - виконання творчих і пошукових завдань із використанням теоретичного матеріалу та опрацювання першоджерел)
ПРН 15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.	Бесіда, пояснення, розповідь, ілюстрація, демонстрація, метод презентації.
ПРН 16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.	Лекції із поєднанням слайдових презентацій у програмі Microsoft Office PowerPoint, постановка проблемних запитань, застосування міні-дискусії. Виконання творчих і пошукових завдань із використанням теоретичного матеріалу.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Філософія» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом в.о. ректора ОДАУ № 106-заг від 30 квітня 2025 року.

Поточний контроль (ПК) з освітнього компонента «Філософія» здійснюється під час аудиторних або дистанційних занять та охоплює питання програми курсу, які винесено на лекційні, семінарські заняття та самостійну роботу. Поточний контроль передбачає використання таких форм як: усне опитування; доповіді, презентації, реферати; тестування (табл.2). Загальна кількість балів за поточний контроль з змістовного модуля може сягати 45.

Модульний контроль (МК) з освітнього компонента «Філософія» здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного з двох змістових модулів у формі контрольної роботи. Загальна кількість балів за модульну контрольну роботу може сягати 45.

Таблиця 2

Нарахування балів за темами освітнього компоненту під час поточного контролю*

Тема	Усні відповіді	Доповіді, презентації, реферати	Тести	Всього за тему
ПК за змістовний модуль 1 - 45				
Тема 1	6	3	2	11

Тема 2	6	3	2	11
Тема 3	6	3	2	11
Тема 4	6	3	3	12
ПК за змістовний модуль 2 - 45				
Тема 5	6	4	5	15
Тема 6	6	4	5	15
Тема 7	6	4	5	15

**Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей освітнього компоненту та рівня складності завдань.*

За результатами *поточного* і *модульного* контролю виводиться бал за змістовний модуль (Б_{зм}) як сума балів поточного і модульного контролів:

$$Б_{зм} = ПК + МК.$$

Критерії оцінювання поточного і модульних контролів представлені в таблиці 3.

За результатами *поточного* і *модульного* контролю виводиться бал за змістовний модуль (Б_{зм}) як сума балів поточного і модульного контролів:

$$Б_{зм} = ПК + МК.$$

Критерії оцінювання поточного і модульних контролів представлені в таблиці 3.

Підсумковий контроль з освітнього компонента «Філософія» проводиться у формі іспиту. Підсумкова оцінка знань здійснюється за накопичувальною системою та розраховується як середньоарифметична сума балів, отриманих за змістові модулі (табл. 4), а також відвідування занять та за додаткові види робіт з компоненту (табл. 5).

Таблиця 3

Критерії оцінювання поточного і модульного контролів

Поточний контроль			Модульний контроль (модульна контрольна робота)	Відповідність за 100 б. шкалою	Критерії оцінювання
Усні відповіді	Доповіді, презентації, реферати	Тести			
6	4(3)	5(2)	41-45	90-100	Демонструє <i>високий</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
4	2 (2)	3,5(2)	35-40	74-89	Демонструє <i>достатній</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
2	1	2(1)	25-34	60-73	Демонструє <i>задовільний</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0-1	0-0,5	0-0,5	0-24	1-59	Демонструє <i>низький</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів:

- бали за змістовні модулі – до 90 балів,
- бал за відвідування занять – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт до 5 балів.

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента «Філософія»

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)					Бал за відвідування (всього 0-5)		Бал заохочувальн ий (всього 0-5)		Сума
Змістовий модуль 1 (ЗМ 1) Поточний контроль (ПК1) – 45				Змістовий модуль 2 (ЗМ 2) Поточний контроль (ПК2) – 45			0-5	0-5	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
11	11	11	12	15	15	15			
Модульний контроль (МК 1)– 45				Модульний контроль (МК2) –45					
Разом за змістовний модуль 1 – ЗМ1= ПК1 + МК1				Разом за змістовний модуль 2 – ЗМ2= ПК2 + МК2					
БЗМ = (ЗМ1 + ЗМ2) / 2									

* T1,T2,T3.....- теми змістовного модуля

*Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей дисципліни та рівня складності завдань.

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента

Бал за модулі (змістові модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5 балів	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2	10%-20% пропусків – 4 бали	активна участь в роботі наукового гуртка кафедри
.....	20%-40% пропусків – 3 бали	підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т.п.
	40%-60% пропусків – 2 бали	призове місце в олімпіаді
	60%-80% пропусків – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 80% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання. Якість засвоєння змісту освітнього компонента (незалежно від форми контролю) в Університеті оцінюється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «не зараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 6.

Таблиця 6

Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання рівня засвоєння освітнього компонента наведена в таблиці 7.

Участь здобувачів вищої освіти у заходах неформальної освіти, що відповідають тематиці освітнього компонента «Філософія» (короткотривалі курси, вебінари, майстер-класи, воркшопи, конференції, круглі столи, тренінги або інші освітні заходи), спрямовані на розширення знань у сфері філософського знання оцінюється у межах визначеної кількості балів за відповідною темою.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Результат виконання завдання – звіт та/або сертифікат учасника, що підтверджує отримані знання та компетентності. Здобувач освіти представляє результати участі у заході під час практичного чи індивідуального заняття.

Поточний контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється на основі виконання завдань під час аудиторних занять та виконаних кожним здобувачем індивідуальних завдань. Індивідуальне завдання складається з індивідуальних завдань, які здобувачі освіти отримують індивідуально і після виконання додають на платформу MOODLE. Індивідуальне завдання оцінюється за 100 бальною шкалою (табл. 6).

Для здобувачів освіти заочної форми навчання підсумковий контроль у формі екзамену проводиться в період екзаменаційної сесії. Екзамен проводиться у формі складання письмової роботи. Здобувачу надається білет, що складається з 4 питань із 120 можливих. За кожну правильну відповідь нараховується 25 балів. Результати оцінюються за 100 бальною шкалою (табл. 7).

Відповідно до «Положення про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженого наказом в.о. ректора ОДАУ № 106-заг від 30 квітня 2025 року, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма освітнього компонента «Філософія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня спеціальності D3 «Менеджмент». ОДАУ. 2025. 23 с.

2. Філософія: методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять здобувачів освіти першого(бакалаврського) рівня вищої освіти ОДАУ.

3. Візуальне супроводження освітнього компонента (презентації).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Вступ до філософії. Київ, Центр навчальної літератури, 2020. 256с.

2. Гносеологія та епістеміологія: Навчальний посібник. Львів: «Новий світ-2000» 2024. 209 с.

3. Гусєв, В. І. Нариси з історії філософії Нового часу. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 344 с.

4. Історія філософії в її зв'язку з освітою: навчальний посібник. Рекомендовано МОНУ. Київ: Каравела. 2023. 480 с.

5. Литвинчук О. В., Муляр В. І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. 403 с.

6. Лузан А. О. Вступ до філософії: навчальний посібник для студентів вузів. К.: ЦУЛ, 2020. 135 с.
7. Петрушенко В.Л. Філософія: Підручник. – Львів: ПП “Магнолія 2006”, 2025. 504 с.
8. Філософія: підручник для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. Харків, Видавництво Іванченка І.С., 2021 . 286 с.
9. Філософія: підручник. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
10. Філософія: теоретичний курс. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. 264 с.
11. Філософія: терміни і поняття: навчальний енциклопедичний словник / під ред. В. Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 506 с.

Додаткова

1. Кондзьолка В. Історія Середньовічної філософії: навч. посіб. Львів: Світ, 2018. 227с.
2. Лузан А.О. Вступ до філософії: навч. посіб. Київ: ЦУЛ. 2019. 136с.
3. Туренко В.Е. Між земним і небесним: тексти піфагорійців. Монографія. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2025. 704 с.
4. Філософія: курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Комп’ютерні науки» спеціальності F3 «Комп’ютерні науки» денної та заочної форм здобуття вищої освіти / уклад. : Г. Ю. Суріна, Н. В. Мірошкіна. Миколаїв : МНАУ, 2025. 97 с.
5. Філософія: підручник. Вид., 2-те; перероб. і доп. Харків: Фоліо, 2018. 621 с.
6. Філософія. Київ, Центр навчальної літератури, 2019. 648с
7. Філософія: підручник. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620с.
8. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. Київ: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 533 с.
9. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник. Київ, Знання, 2009. 624с. <http://libcc.univ.kiev.ua/ukr/vystavka/znannia/13.pdf>
10. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/69>. С.81-89.
11. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/69>. С.81-89.
12. Філософія: підручник. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620с.
13. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посібник. Київ, Знання, 2009. 624с. <http://libcc.univ.kiev.ua/ukr/vystavka/znannia/13.pdf>
14. Цихуляк І.М., Кондратюк-Антонова Т.В., **Чебан О.М.** Філософія надії: оптимізм як духовна опора кризових суспільств. *Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Категорія Б. Культурологічний альманах*. Київ: Гельветика. Вип. 2 (14), 2025 с. 314-320 DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.38>
15. **Чебан О.М.**, Мельник О.Є., Коннова Н.О. Вплив метавсесвіту на трансформацію етичних норм у суспільстві. *Вісник гуманітарних наук: Філософія* (9), Київ. с. 1-20 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16253319>

16.Кравцов Ю. С. Кондратюк-Антонова Т. В. **Чебан О. М.** Філософське осмислення освіти в контексті постгуманізму: проблематика автономії, розвиток критичного мислення та формування моральної відповідальності. *Філософія та управління*. 2025. №9(13) DOI: 10.70651/3041- 248X/2025.9.09

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1.Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2.Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org/>

3.Бібліотека Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди. URL: <http://w.w.w.filosof.com/ua/->

4.Українська електронна бібліотека. URL: <http://w.w.w.biblioteka.org.ua>

5.Одеська національна наукова бібліотека. URL: www.odnb.odessa.ua/

6. Бібліотека ім. Максимовича, Київського національного університету. [Електронний ресурс] - режим доступу URL: <http://libgw.univ.kiev.ua/>